

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv
Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor**

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

12. In Amboino strenuè laborat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

reliquas de quibus hæc enis, indigenæ sui dedecorant. Gens barbara, perfida, belluina, fraudulenta, omnibus, sibi que aded inimica, æternis lacera suorum dissidiis, & certaminibus. Nec minis animis quàm linguis distraeta. Est enim insulæ suum cuique non tantam idioma, sed locis singulis; & refert P. Nicolaus Nugnezius, villas à se duas paruo disunctas intervallo in Mauro insula notatas linguis vti inter se tam diuersis quàm à gallicâ differt Castellana. Denique gentis eò vsque fera, & crudelis immanitas, vt possit videri tolerabile apud illos cæcorum hostium vorare membra, præ illa barbarie, quâ maturos patres donare inuicem vrbantum ducunt, ad eos frigidè mactandos, & conuiuia mutua illorum carnibus instruenda. Versatus inter illos Xauerius, perscriptis eorum quæ viderat nonnullis, sapienter aduertit; hiare multas earum insularum, spiraculis ignium, & latè circum flammaram globos ructatos iaculari, vnâque haud rarè molis immensa lapides ignitos, eo fragore, ac tonitru cui nulla tormenta edendo sufficiant; nempe quod hominibus barbaris deesset, qui pœnas, impiorum sceleribus debitas, nis denuntiaret, aperuisse Deum illas voragines, quasi ora totidem inferorum, ex quibus visu, audituque intelligerent, quanta ipsos illic æternum manerent supplicia, nisi flagitiis temperarent, ita quidem vir sanctus. Quod tamen non essent meliores, culpa fere Christianorum fuit, sed cum memorari absque dolore, & lachrymis non possit, libenter ad eos lectorem reicio, qui hoc argumentum posteris enarrarunt; tantum dico, Christiana lucis sacram facem nis regionibus illatam, annis ante Xauerij aduentum paucis, illic tam faustis exceptam inicitis, vt progressus sponderet mirabiles. Fidem amplexus est Rex Monogias in Mauro insulâ, in Ternate Rex Tabarigias, Ioannis alter, alter Manuelis appellatione, vterque, præsertim secundus, fidelitatis, & constantiæ memorabili sæculis exemplo; creuitque principum pietas, & religio populi, quamdiu illic ministros regios probitas, & integritas commendauit: at postquam amens & effrænis, per calcatos insontes, & pauperes lucri amor eò defæuit, vt fieret intolerabilis; tam indigna suæ beneuolentiæ mercede, & datæ fidei prodicione tam nefariâ offensi populi, ex desperatione consilium capiunt, certi tam crudam seruitutem excutere, & supremis malis suprema tentare remedia. Coniuratione itaque insularium omnium secreta die condicto, & horâ eadem, Lusitanos quotquot illic erant, de medio tollunt, & facto nomen imponendum relinquunt historicis Molucensium vespèrarum. Quamuis autem & religionis, & commerciorum detrimenta, vteumque postea repararit, quem antè meminimus Antonius Galuanus, virtute, ac sapientia insignis, sed vbi accepit successorem nihilo fere in locum meliorem omnia reciderunt.

12. Hoc rerum statu aduenit Xauerius, priusque operam admouit ad suscitandam Christianorum fidem emortuam, quàm ad inferendam animis, ethnicorum. Villæ omninò septem Amboino toto Christum

M

olim

12

In Amboino
strenuè laborat.

olim professæ, tunc præter baptismum, nihil retinuerant quò discernerentur ab Ethnicis. Tam diris odiis Christianorum improbitas, in religionem Christianam illos incenderat, ut puderet fuisse Christianos, & hominum scelera, religioni eorum imputarent. Instituendos igitur suscepit more sibi in Indiâ visitato, nempe factò vberius quàm dictò; charitate in omnes singulari ægrotos, pauperes, fato functos; succurrendo, visendo, sepulturæ tradendo; quibus sensim effecti mitiores, tingendos ad eum filios & ferebant infantes, & iam pueros ducebant, quorum scribit complures Apostolus, propè sacro ex fonte, humanis exemptos, ut eò usque vita illis seruata videretur, quò defuncti æternam viuerent. Infestabant cum aliâ, tum maximè Amboinum ex Mauro Barbari latrocinio publico; & improuisâ piraticâ, inuadebant mari propiora, trucidatisque viris, vxores, & liberos in mancipia abigebant. Harum eladium metus, cum multos in syluas, & antra compulisset, eos inuestigabat Xaverius quacumquè latere subodoraretur, peruicto montium arduorum ascensu asperrimo, & ferarum periculis stabulantium intra illas rupes. Indè Christianis, in fidem pristinam probitatẽque reformatis, ad idololatrias studia conuertit, tantumque Deo fauente profecit ut partem insulæ non paruam Christo manciparit. Suas statuit pagis singulis cruces; magistròs præterea, & velut tutores Christianæ rei, ex maturioribus populi selectos, donec adessent ab Indiâ Sacerdotes, eo munere functuri. Et verò Goa, & ex Comorino Ioannem Beiram, & Franciscum Mansillam euocauit, aut si quid alteri eorum contigisset, eius loco Antonium Criminales; quibus adiungere alios decernebat, quos sperabat mittendos ex Europa partim ut Christi doctrinam, illius oceani excolerent insulas; partim quoque ut Societati Collegium in iis figerent. Quæ res, inquit, si ex animi sententiâ procedet, quantum datura est innumerabilium animarum, pergite dicere annisurum se totis viribus, ut insularum in aliqua ex iis quæ populo abundant sedem certam haberet societas.

13
Classi mor-
bis prostrata
nseruit.

13. Inter hæc, salutis Amboinensium flagrantissima studia, ecce tibi noua laborum facies, inopino exercitus duplicis appulsu; Lusitanorum tribus; Castellanos sex constratis nauibus, aiebant isti se ex nouâ Americæ Hispaniâ adesse, soluisse indè ante biennium ad quærendas Molucas; infelici vsos navigatione: substituisse diù apud Tendoris regem à quo essent idcirco excepti, ut regem Ternatis, & fœderatos ei Lusitanos diffidentiâ mutua torqueret, In Amboinum denique applicasse, traiecturos commodiùs in Indiam, post verò in Europam. At enim illic navigationis contra fas susceptæ, vltor Deus, patientiæ suæ metam posuerat. Ioanni 3. Lusitaniæ regi apud Carolum 5. hanc iniuriam dolenti, rescripserat Carolus eius arbitrio se prædones illos permittere; haberet illos ut erant comeriti pro piratis, & turbatoribus communis regnorum concordie. Pœnam hanc si minus, quacumque inhibitus remora, exigere valuit Lusitanus, exegit profectò acerbam Deus, classem,